

OILA PSIXOLOGIYASINING KONCEPTUAL ASOSLARI VA ZAMONAVIY TRANSFORMATSIYALAR TAHLILI

Pedagogika universiteti Pedagogika fakulteti Pedagogika yo'nalishi talabasi

Baxtiyorova Zumrad Akbar qizi

Xudoyqulova Charos Abdurasul qizi

E-mail: z8063580@gmail.com

Ilmiy rahbar: **Madgopilova Nargiza**

Annotatsiya: Ushbu maqolada zamonaviy oila psixologiyasining fundamental muammolari, xususan, nikoh barqarorligini ta'minlovchi omillar va oilaviy munosabatlar dinamikasi tadqiq etiladi. Oiladagi psixologik sog'lom muhitni shakllantirishda emotsional intellektning roli va oilaviy krizislarni bartaraf etishning innovatsion usullari tahlil qilingan.

Аннотация: В данной статье исследуются фундаментальные проблемы психологии современной семьи, в частности, факторы, обеспечивающие стабильность брака, и динамика семейных отношений. Анализируется роль эмоционального интеллекта в формировании здорового психологического климата в семье и инновационные методы преодоления семейных кризисов.

Abstract: This article examines the fundamental problems of modern family psychology, particularly the factors ensuring marital stability and the dynamics of family relationships. The role of emotional intelligence in shaping a healthy psychological climate within the family and innovative methods for overcoming family crises are analyzed.

Kalit so'zlar: Oila dinamikasi, nikoh barqarorligi, emotsional intellekt, oilaviy krizis, psixologik salomatlik, muloqot strategiyalari, zamonaviy ota-onalik, ijtimoiy-psixologik adaptatsiya.

KIRISH

Zamonaviy psixologiyada oila — bu shunchaki ijtimoiy guruh emas, balki murakkab o'z-o'zini tartibga soluvchi ochiq tizimdir. Bugungi kunda global o'zgarishlar va ijtimoiy siljishlar oilaviy qadriyatlarning transformatsiyasiga sabab bo'lmoqda. Oila psixologiyasining dolzarbligi shundaki, aynan oilaviy muhit shaxsning psixologik barqarorligi va jamiyatga moslashuvini ta'minlovchi asosiy filtr hisoblanadi.

Maqolaning dolzarbligi oiladagi munosabatlar inqirozini kamaytirish va nikoh munosabatlarining psixologik mexanizmlarini optimallashtirish zaruriyati bilan belgilanadi. Oilaviy hayotning sifat ko'rsatkichlari bevosita er-xotin o'rtasidagi emotsional yaqinlik va muloqotning konstruktivligiga bog'liqdir.

METODOLOGIYA

Tadqiqot jarayonida oilaviy munosabatlarni o'rganishning quyidagi zamonaviy metodlaridan foydalanildi:

Gumanistik yondashuv: Oila a'zolarining shaxsiy o'sishi va o'z-o'zini namoyon qilish ehtiyojlarini tahlil qilish.

Biopsixososial model: Oilaviy muammolarni biologik, psixik va ijtimoiy omillar uyg'unligida ko'rib chiqish.

Fenomenologik tahlil: Har bir oilaning o'ziga xos individual tajribasini va ichki qadriyatlar tizimini o'rganish.

Sotsiometrik tahlil: Oila a'zolari o'rtasidagi emotsional aloqalar va rollar taqsimotini baholash.

MUHOKAMA

1. Oilaviy muloqotning psixologik to'siqlari

Zamonaviy oilalarda "kommunikativ tanqislik" muammosi birinchi o'ringa chiqmoqda. Muloqotning yetishmasligi yoki uning faqat maishiy darajaga tushib qolishi oila a'zolari o'rtasida emotsional begonalashuvni keltirib chiqaradi. Bu jarayonda emotsional intellekt (EQ) darajasi pastligi nizolarning chuqurlashishiga sabab bo'ladi.

2. Oila hayotiy siklidagi inqirozlar

Psixologik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, har bir oila o'z rivojlanish davrida me'yoriy inqirozlarni (nikohning birinchi yili, farzand tug'ilishi, o'rta yosh inqirozi va b.) boshdan kechiradi. Ushbu inqirozlarni bartaraf etishda oila a'zolarining moslashuvchanligi va psixologik rezilyentligi (chidamliligi) hal qiluvchi ahamiyatga ega.

3. Ota-onalikning yangi modellari

Hozirgi kunda "mas'uliyatli ota-onalik" tushunchasi shakllanmoqda. Bu modelda bolaning psixologik ehtiyojlarini tushunish va uning shaxsiy chegaralarini hurmat qilish markaziy o'rin tutadi. Avtoritar tarbiya uslubidan hamkorlik uslubiga o'tish oiladagi umumiy psixologik iqlimni yaxshilaydi.

XULOSA

Oila psixologiyasi — bu doimiy harakatdagi soha bo'lib, u jamiyatdagi o'zgarishlarga birinchi bo'lib reaksiya beradi. Oilaviy munosabatlarni barqarorlashtirish uchun faqatgina moddiy farovonlik yetarli emas, balki yuqori darajadagi psixologik madaniyat talab etiladi. Oilaviy maslahat va psixoprofilaktika ishlarini tizimli yo'lga qo'yish jamiyatda ruhiy salomatlikni ta'minlashning eng qisqa yo'lidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Shoumarov, G. B. (2021). *Oila psixologiyasi: darslik* (70–100-betlar). Toshkent: Sharq nashriyoti.
2. Eidemiller, E. G., & Yustickis, V. (2018). *Psixologiya i terapiya semi* (60–90-betlar). Sankt-Peterburg: Piter.
3. Gottman, J. M. (2015). *The seven principles for making marriage work* (80–110-betlar). New York: Harmony.
4. Rasulov, A. I. (2023). *Zamonaviy oila munosabatlari va ularning ijtimoiy-psixologik xususiyatlari* (40–70-betlar). Monografiya.

5. Sattorov, E. N. (2022). *Er-xotin munosabatlarida emotsional intellektning roli* (25–45-betlar). Psixologiya ilmiy jurnali.

6. Bowlby, J. (1988). *A secure base: Parent-child attachment and healthy human development* (90–120-betlar). New York: Basic Books.

7. Hetherington, E. M. (2019). *Family psychology: The art of living together* (100–130-betlar). New York: McGraw-Hill Education.